

Utredning Framtidens avfallshantering Hylte kommun
Medverkan i kommunalförbundet SÅM (Samverkan, återvinning & miljö)

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	3
1. UPPDRAG	4
1.1 URSPRUNG	4
1.2 SYFTE OCH OMFATTNING	4
1.4 AVGRÄNSNING OCH UTGÅNGSPUNKTER	4
2. BAKGRUND	5
2.1 KOMMUNALT INSAMLINGSANSVAR FÖR FÖRPACKNINGAR	5
2.2 KOMMUNALFÖRBUNDET SAMVERKAN ÅTERVINNING MILJÖ	5
3. REDOVISNING	6
3.1 METOD	6
3.2 REDOVISNING AV UPPDRAGET	6
3.2.1 Allmänt	6
3.2.2 Insamling av hushållsavfall	6
3.2.3 Återvinningscentral	7
3.2.4 Återvinningsstationer / Lättillgängliga insamlingsplatser	8
3.2.5 Uppgifter i fortsatt kommunal regi	8
3.2.6 Avtal	9
3.2.7 Renhållningsordning och andra styrdokument	10
3.2.8 IT och verksamhetssystem	10
3.2.9 Personalfrågor och verksamhetsövergång	11
3.2.10 Kommunikation	12
3.2.11 Ekonomi inom SÅM	12
3.2.12 Ekonomiska förutsättningar och konsekvenser	13
3.2.13 Juridik och beslutsprocess	14
4. UTREDNINGENS SLUTSATSER	16
5. BILAGOR	17

SAMMANFATTNING

Utredning Framtidens avfallshantering Hylte kommun

Kommunstyrelsen beslutade den 24 oktober 2023, § 179, att inriktningen för Hylte kommun ska vara att bli medlem i kommunalförbundet SÅM. Vidare beslutades att ge kommunledningsförvaltningen i uppdrag att utreda förutsättningarna och konsekvenserna för ett medlemskap i SÅM inför att kommunfullmäktige fattar ett slutgiltigt beslut i frågan om inträde.

Utredningen visar att förändringar i lagstiftningen inom renhållningsområdet kommer medföra flertalet konsekvenser inom avfalls- och renhållningsverksamheten de kommande åren. Exempelvis behöver fastighetsnära insamling av förpackningar från hushåll införas i Hylte kommun senast 2027, oavsett medlemskap i SÅM. Ett inträde i SÅM bedöms vara ett relevant och effektivt sätt för Hylte kommun att möta de ökande kraven som den förändrade lagstiftningen innebär.

Ett inträde i SÅM innebär att SÅM tar över ansvaret för den strategiska planeringen av frågor som rör avfallshantering samt för bortskaffning eller återvinning av avfallet. Ansvaret gäller hushållsavfall inom ramen för det kommunala renhållningsansvaret enligt 15 kap miljöbalken. Det innebär bland annat att SÅM tar över ansvaret för och verksamheten inom insamling av hushållsavfall inklusive slamhantering, Borabo återvinningscentral samt återvinningsstationer. Ett medlemskap i SÅM bedöms leda till motsvarande eller ökad servicegrad och kvalitet för invånare och verksamheter.

Vid ett inträde i SÅM kommer en verksamhetsövergång ske. Verksamhetsövergång regleras i 6 b § LAS och 28 § MBL och innebär särskilda skyddsregler för arbetstagare. Vid ett inträde i SÅM berörs medarbetare på ÅVC samt renhållningssamordnare av verksamhetsövergång. De två tjänster som idag delas mellan renhållning- och VA-verksamheten berörs inte av verksamhetsövergång. Vid ett inträde i SÅM kommer dessa tjänster finnas kvar inom VA-verksamheten på heltid, om inga andra beslut fattas.

Uppgifter som kvarstår i kommunal regi efter ett inträde är insamling av avfall (papperskorgar och hundlatrin) på offentliga platser enligt gatuhållningslagen samt ansvar för gamla deponier.

Ett inträde i SÅM medför förändringar avseende overhead (OH)-kostnader, där en del OH-kostnader kommer kvarstå. En ny fördelning behöver arbetas fram och kommer innebära att kostnader fördelas om, främst till samhällsbyggnadsförvaltningen, men även övriga förvaltningar påverkas. Efter beslut om eventuellt inträde i SÅM återstår frågor kring finansiering och organisering av kvarstående uppgifter i kommunal regi samt VA-verksamheten. Även kvarstående OH-kostnader behöver hanteras.

I det fall kommunfullmäktige beslutar att ansöka om medlemskap i kommunalförbundet i SÅM översänds ansökan till förbundsdirektionen. Hylte kommun antas som medlem när samtliga medlemmars fullmäktige biträtt ansökan och en ny förbundsordning fastställts. Vid inträde ska överenskommelse och reglering träffas om andel i tillgångar och skulder samt eventuella övriga ekonomiska frågor.

Utredningen bedömer sammantaget att ett inträde i SÅM leder till förbättrad kapacitet att möta såväl nuvarande som kommande krav inom renhållning. Även effektiviteten och nyttan för invånare och berörda verksamheter bedöms förbättras.

1. UPPDRAG

1.1 URSPRUNG

Utredning Framtidens avfallshantering Hylte kommun

Kommunstyrelsen beslutade den 24 oktober 2023, § 179, att inriktningen för Hylte kommun ska vara att bli medlem i kommunalförbundet SÅM (Samverkan Återvinning Miljö). Vidare beslutades att ge kommunledningsförvaltningen i uppdrag att utreda förutsättningarna och konsekvenserna för ett medlemskap i SÅM inför att kommunfullmäktige fattar ett slutgiltigt beslut i frågan om inträde.

1.2 SYFTE OCH OMFATTNING

Syftet med utredningen är att klargöra förutsättningar och konsekvenser av kommunens inträde i kommunalförbundet SÅM.

Utredningen omfattar följande områden:

- Ekonomi
- Juridik och beslutsprocess
- Insamling av hushållsavfall inklusive slamhantering
- Återvinningscentral
- Återvinningsstationer
- Uppgifter i fortsatt kommunal regi
- Renhållningsordning och andra styrdokument
- IT och verksamhetssystem
- HR
- Kommunikation
- Nuvarande avtal

1.4 AVGRÄNSNING OCH UTGÅNGSPUNKTER

Utredningen har enbart fokuserat på att utreda förutsättningar och konsekvenser för ett inträde i SÅM. Andra samverkansalternativ har inte övervägts eller utretts. För att klargöra förutsättningar och konsekvenser görs dock vissa jämförelser i utredningen. Jämförelser görs i dessa fall mellan ett inträde i kommunalförbundet SÅM och att fortsätta bedriva renhållningsverksamheten i kommunal regi som idag.

De förutsättningar och konsekvenser som beskrivs i utredningen har identifierats utifrån hur SÅM:s verksamhet bedrivs idag.

Utredningen beskriver förutsättningar och konsekvenser för att Hylte kommun träder in i SÅM 1 januari 2026. Om inträde sker vid en annan tidpunkt kan förutsättningar och konsekvenser förändras.

2. BAKGRUND

2.1 KOMMUNALT INSAMLINGSANSVAR FÖR FÖRPACKNINGAR

Regeringen beslutade sommaren 2022 om förändringar i förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar. From 1 januari 2027 ska kommuner ordna separat insamling av förpackningar fastighetsnära och från verksamheter som är samlokaliserade med hushåll och som anmält att de vill ha kommunal insamling. De vanligast förekommande förpackningsslagen (papper, plast, metall och glas) ska alltid samlas in fastighetsnära. Skrymmande förpackningar av papper och plast ska samlas in på lättillgängliga samlingsplatser och övriga förpackningsmaterial (trä, keramik, textil m.m.) på kommunens återvinningscentral (ÅVC).

Förändringen i förordningen är en stor reform som innebär att Sveriges kommuner står inför ett omfattande förändringsarbete med många viktiga beslut att fatta. Det innebär i korthet att kommuner på mycket kort tid måste bygga upp en infrastruktur för insamling av förpackningsavfall fastighetsnära från hushåll och samlokaliserade verksamheter, tillsammans med mat- och restavfall.

Syftet med de nya reglerna är att göra det enklare för hushåll och verksamheter att sortera sitt förpackningsavfall. Enklare insamling och sortering av förpackningar för hushåll och verksamheter gör att producenterna kan återvinna mer avfall, och bidrar i sin tur till en mer resurseffektiv hantering av avfall.

2.2 KOMMUNALFÖRBUNDET SAMVERKAN ÅTERVINNING MILJÖ

Samverkan mellan kommuner är en vanlig verksamhetsform för att nå största möjliga miljö- och samhällsnytta, för att bedriva verksamhet kostnadseffektivt samt för att säkra nödvändig kompetens.

SÅM är ett kommunalförbund som bär det kommunala renhållningsansvaret inom medlemskommunerna Gislaved, Gnosjö, Vaggeryd och Värnamo. Inom ramen för kommunalförbundets ändamål ska kommunalförbundet ansvara för medlemskommunernas strategiska planering av frågor som rör avfallshantering samt för bortskaffning eller återvinning av avfallet. Ansvaret gäller sådant hushållsavfall som faller inom ramen för det kommunala renhållningsansvaret enligt 15 kap miljöbalken, dvs. avfall som kommer från hushåll samt därmed jämförligt avfall från annan verksamhet.

SÅM bildades 2017 och tog över det kommunala ansvaret för insamling och hantering av hushållsavfall i medlemskommunerna 1 januari 2018. SÅM har idag ca 30 tillsvidareanställda, varav 13 arbetar på kontoret i Skillingaryd och 17 är verksamma ute på återvinningscentralerna som finns runt om i kommunerna. SÅM köper vissa externa stödfunktioner så som IT, HR, ekonomi och upphandling av Vaggeryds kommun.

Ytterligare information om kommunalförbundet SÅM finns i *Bilaga 1, Förbundsordning för kommunalförbundet Samverkan Återvinning och Miljö* samt på SÅM:s hemsida, www.samiljo.se.

3. REDOVISNING

Nedan redovisas hur utredningen har genomförts. Därefter redovisas förutsättningar och konsekvenser per område.

3.1 METOD

Utredningen har genomförts inom befintlig organisation och inom ordinarie budgetram. Utredningen har letts av hållbarhetsstrateg och genomförts av en projektgrupp bestående av VA- och renhållningschef, renhållningssamordnare, controller, HR-konsult, jurist, kommunikatör och hållbarhetsstrateg. Andra funktioner inom exempelvis upphandling och IT har bidragit i arbetet vid behov. En styrgrupp bestående av kommunchef, kanslichef, t f ekonomichef, utvecklings- och hållbarhetschef, samhällsbyggnadschef och hållbarhetsstrateg har löpande bistått projektgruppen.

Utredningen inleddes med en kartläggning av nuvarande renhållningsverksamhet. Därefter kartlades vad ett inträde i SÅM skulle innebära genom flertal samtal och möten med representanter från SÅM. Utifrån detta har förutsättningar och konsekvenser för ett inträde identifierats.

3.2 REDOVISNING AV UPPDRAGET

3.2.1 Allmänt

De förändringar i förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar regeringen beslutat om är en följd av ett omfattande förändringsarbete i Sverige och Europa för att minska mängden avfall. Målet för avfallsarbetet i både Sverige och EU är att få mer cirkulära flöden där resurserna får längre liv och används flera gånger. Det avfall som ändå uppstår behöver vara renare och återvinnas i högre grad. Dessa mål och förändringsarbetet som följer ställer allt högre krav på kommunerna, vilket kommer vara särskilt utmanande för små kommuner. Eftersom SÅM är en specialiserad organisation med spetskompetens inom renhållning finns betydligt bättre möjligheter att bedriva och utveckla renhållningsarbetet, jämfört med att Hylte kommun själv bedriver arbetet. Ett inträde i SÅM bedöms därmed leda till ökad kapacitet och effektivitet i renhållningsarbetet med högre nytta för såväl invånare som berörda verksamheter.

3.2.2 Insamling av hushållsavfall

Vid ett inträde i SÅM tar SÅM över ansvaret för insamling av hushållsavfall samt kommunalt avfall från verksamheter.

Fastighetsnära insamling (FNI) av förpackningar kommer införas i Hylte kommun oavsett inträde i SÅM, till följd av förändringar i förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar som börjar gälla 1 januari 2027.

I det fall kommunfullmäktige beslutar om att välja fyrfackskärl som insamlingsystem för villor och småhus, som är under beredningen då utredningen skrivs, är det inte en konsekvens av att träda in i SÅM utan kommer verkställas oavsett.

Inom SÅM innebär systemet med fyrfackskärl att villor och småhus får, som standard, två stycken 370-literskärl som vardera är indelade i fyra fack, ett för varje avfallsslag. I abonnemanget ingår även en elektronikbox för insamling av batterier, ljuskällor och småelektronik samt en minimizer för mjukplast.

Bostadsbolag/hyresvärdar i SÅM:s medlemskommuner beslutar själv om det abonnemang som är mest lämpligt för fastigheten med kärl för mat och restavfall. Under de kommande åren kommer SÅM succesivt införa fastighetsnära insamling av förpackningar vid flerbostadshus. Vid ett inträde kommer bostadsbolag/hyresvärdar i Hylte kommun inkluderas i arbetet under 2026.

Utredning Framtidens avfallshantering Hylte kommun

För företag och verksamheter kommer ett inträde inte innebära några stora förändringar då insamlingen av kommunalt avfall från företag kommer fungera på samma sätt som nu, även om SÅM tar över ansvaret.

Inköp av fyrfackskärl

Om Hylte kommun träder in i SÅM står SÅM för inköp och distribution av fyrfackskärl. På grund av långa leveranstider av fyrfackskärl har SÅM redan beställt kärl och bedömer att de kommer kunna levereras till hushållen i Hylte under våren 2026. Beställningen av kärl innebär inte att Hylte kommun har förbundit sig att träda in i SÅM, utan är en risk SÅM tagit för att säkerställa att kärl finns tillgängliga så fort som möjligt efter att Hylte trätt in.

I det fall kommunen inte träder in i SÅM behöver kommunen upphandla fyrfackskärl för leverans 2026-01-01. De långa leveranstiderna innebär en risk att det inte finns någon entreprenör som kan leverera fyrfackskärl till 2026.

Slamhantering

Vid ett inträde i SÅM tar SÅM över ansvaret för tömning av enskilda avloppsanläggningar. Ett inträde i SÅM innebär inga betydande förändringar i verksamheten eller för kunderna.

Vid ett inträde i SÅM kommer slammet även fortsättningsvis behöva lämnas vid reningsverket i Hyltebruk. Ett avtal som reglerar detta behöver upprättas mellan Hylte kommun och SÅM.

Övrigt

SÅM hanterar uppehåll i hämtning gällande avfall och slam upp till två år samt ansökningar om delning av kärl och anmälan om hemkompostering. Övriga dispenser hanteras av samhällsbyggnadsnämnden i kommunen.

Vid ett inträde i SÅM kommer de behållare för insamling av elavfall som finns vid ett antal matbutiker i kommunen finnas kvar tillsvidare.

3.2.3 Återvinningscentral

Vid ett inträde i SÅM tar SÅM över ansvaret för verksamheten vid Borabo återvinningscentral (ÅVC) samt köper anläggningen och inkråmet till bokfört värde. Marken säljs dock inte, utan kommer arrenderas av SÅM. Avtal kring överlåtelse av anläggning och inkråm samt arrende behöver upprättas inför ett inträde.

Inom SÅM är det, precis som i Hylte kommun, kostnadsfritt för privatpersoner med renhållningsabonnemang att lämna avfall på återvinningscentralen. Vid ett inträde i SÅM kan abonnenter nyttja samtliga ÅVC:er, oavsett vilken av kommunerna i regionen de bor i.

Om Hylte kommun blir medlem i SÅM kommer företag antingen behöva teckna ett företagskort för att nyttja ÅVC, eller vända sig till privat avfallsentreprenör. Inom SÅM debiteras företag månadsvis baserat på antal besök per månad.

Övrigt

Borabo ÅVC har idag ett samarbete med kommunens arbetsmarknadsenhet. Arbetsmarknadsenheten har en container placerad på ÅVC:n för mottagande av saker för återbruk. En person från MP-huset arbetar med att sköta detta. Samarbetet bedöms kunna fortsätta även efter ett eventuellt inträde i SÅM, men då mellan SÅM och Arbetsmarknadsenheten istället.

Utredning Framtidens avfallshantering Hylte kommun

Hylte Kommun har ett samverkansavtal med Ljungby kommun, vilket bland annat innefattar att Lidhultsbor får slänga avfall på Borabo ÅVC. SÅM har redan andra liknande överenskommelser. Vid ett beslut om inträde i SÅM behöver förutsättningarna för överlåtelse av detta avtal diskuteras med Ljungby kommun och SÅM.

3.2.4 Återvinningsstationer / Lättillgängliga insamlingsplatser

Idag finns nio återvinningsstationer (ÅVS) i kommunen, samt möjlighet att lämna förpackningar vid Borabo ÅVC. Vid två av dessa arrenderar kommunen marken av privata markägare, övriga är belägna på kommunal mark.

I samband med införande av fastighetsnära insamling enligt den nya lagstiftningen försvinner den ekonomiska ersättningen för återvinningsstationer. Det är oklart om eller hur behovet av återvinningsstationer kommer förändras. Lagen anger att det, från den 1 januari 2027, ska finnas lättillgängliga insamlingsplatser för insamling av skrymmande förpackningar av papper, kartong och plast. Det finns i dagsläget ingen tydlig definition av lättillgänglig insamlingsplats och lagstiftningens intention är oklar. SÅM har därför inte tagit ställning till om de kommer göra några förändringar kring återvinningsstationerna ännu. Bedömningen är att det i huvudsak är den förändrade lagstiftningen som eventuellt kommer driva på förändringar, inte ett inträde i SÅM.

Vid ett inträde i SÅM kommer dialog avseende överlåtande av arrendeavtal för de ÅVS:er som är belägna på privat mark behöva föras med berörda markägare.

I det fall kommunen inte blir medlem i SÅM behöver kommunen ta ställning till dimensionering och behov av ÅVS:er eller andra lättillgängliga insamlingsplatser.

3.2.5 Uppgifter i fortsatt kommunal regi

Insamling av avfall på offentliga platser enligt gatuhållningslagen

Kommunen kommer fortsatt ha ansvaret för renhållningen på gator, torg, parker och andra allmänna platser. Tömningar av papperskorgar och hundlatrin kommer fortsatt vara kommunens ansvar. From 1 januari 2026 utökas dock den lagstadgade skyldigheten till att även omfatta separat insamling av förpackningar på torg och i parker samt andra populära platser där kommunen har ett renhållningsansvar. Vid ett inträde i SÅM kommer denna insamling av förpackningar göras av SÅM. En bra lösning för vilken part som gör vad behöver då diskuteras fram.

Gamla deponier

I Hylte finns 14 gamla deponier i olika riskklass som kommunen har ansvar för. Det finns ett stort behov av att fortsätta och utveckla arbetet med gamla deponier. Arbetet består av två delar. Den ena delen är provtagning och inlämning av vatten till analys. Provtagning och inlämning till analys görs idag av ÅVC-personal två gånger per år på två av de nedlagda deponierna. Den andra delen är att med stöd av konsult och i samråd med tillsynsmyndigheten upprätta planer, genomföra undersökningar och kontrollprogram samt vidta eventuella åtgärder för de nedlagda deponierna. Det finns medel avsatta på balanskonto för konsultkostnader och för eventuella åtgärder. Hittills har det varit renhållningssamordnaren som samordnat detta arbete. I nuläget följs inte tidplanen och endast cirka 5 procent av en

Utredning Framtidens avfallshantering Hylte kommun

heltidstjänst har lagts på arbetet. Bedömningen är att det skulle behövas omkring 25 procent av en heltidstjänst för att kunna driva detta arbetet vidare på ett bra sätt.

Vid ett inträde i SÅM kommer ansvaret för nedlagda deponier finnas kvar i kommunal regi. Såväl provtagning och inlämning av vatten till analys som det samordnande arbetet behöver finansieras via skattemedel. Det behöver även beslutas hur arbetet ska organiseras.

VA-verksamheten

Renhållningsverksamheten och VA-verksamheten är idag samorganiserad i kommunen. Två tjänster, handläggare VA- och renhållning samt VA- och renhållningschef delas lika mellan verksamheterna. Därtill förekommer administrativa uppgifter som man idag hjälps åt med på enheten. Ett inträde i SÅM skulle därför få effekter på VA-verksamhetens organisation, möjlighet till finansiering av dessa två heltidstjänster samt på VA-taxan. Detta beskrivs mer under *Personalfrågor och verksamhetsövergång* samt *Ekonomiska konsekvenser*.

3.2.6 Avtal

Följande avtal löper tom 2025-12-31 och påverkas därför inte av ett inträde i SÅM 2026:

- Avfallshantering
- Returpapper

Följande upphandlingar förbereds för att göra i samverkan med SÅM. Upphandlingar som påbörjas innan beslut om inträde utformas så att avtal kan övertas av SÅM vid ett inträde, i annat fall står Hylte kommun kvar som ensam part.

- Avfallshantering (fyrfackskärl)
- Förpackningsinsamling flerbostadshus

Följande avtal kan sägas upp per 2025-12-31, men kan även förlängas ett respektive upp till två år. Vid beslut om inträde i SÅM inleds dialog med entreprenörerna om att skriva ett trepunktsavtal där SÅM tar över avtalet från Hylte kommun. Om entreprenörerna motsätter sig ett överlåtande kan avtalen sägas upp.

- Förpackningsinsamling och skötsel av återvinningsstationer, inklusive tillhandahållande av omlastningsstation
- Slamhantering

Följande avtal löper över årsskiftet 2025/2026. Vid beslut om inträde i SÅM kommer dialog inledas med entreprenörerna för att skriva ett trepunktsavtal där SÅM tar över avtalet från Hylte kommun.

- Farligt avfall
- Elkretsen

Avtal som fortsatt utreds (Se mer under rubriken *IT och verksamhetssystem*):

- EDP Mobile
- Hyra av svartfiberförbindelse till Borabo ÅVC

Upphandling som kommunen behöver genomföra vid ett inträde:

- Transport och hantering av slam från reningsverket samt tömning av dagvattenbrunnar

Därtill finns ett antal mindre avtal som, vid ett medlemskap i SÅM, antingen kan överlåtas eller sägas upp. Exempel är samverkansavtalet med Ljungby kommun, kanylburkar, snöröjning vid ÅVC och avtal kring skötsel. Vid ett inträde sker eventuella uppsägningar i samråd med SÅM för att säkerställa att verksamheten kan bedrivas utan påverkan. Även kommunens försäkringsunderlag behöver justeras då Borabo ÅVC övergår till SÅM.

3.2.7 Renhållningsordning och andra styrdokument

Renhållningsordning

Renhållningsordningen består av en avfallsplan och avfallsföreskrifter. Vid beslut om att Hylte blir medlem i SÅM kommer en process för att ta fram en ny renhållningsordning inledas i samverkan med SÅM. Renhållningsordningen tas då fram för att gälla from 2026-01-01.

Förbundsordning

Kommunalförbundet styrs av en förbundsordning som beslutas av samtliga medverkande kommuners kommunfullmäktige. Förbundsordningen reglerar kommunalförbundets ändamål, organisation, kostnadsfördelning m.m. Om Hylte träder in i SÅM behöver en ny förbundsordning antas. Se även under rubriken *Juridik och beslutsprocess*.

Övrigt

Inom SÅM beslutas renhållningsordning, avfallstaxa och arvode till revisorer samt ledamöter och ersättare i förbundsledningen av respektive medlemskommuns fullmäktige utifrån gemensamt fastställda principer. Förbundsledningen lämnar förslag till avfallstaxa och arvoden till kommunstyrelsen. Se även under rubriken *Juridik och beslutsprocess*.

Vid ett inträde behöver Samhällsbyggnadsnämndens reglemente revideras.

3.2.8 IT och verksamhetssystem

EDP future och EDP mobile

EDP future är det verksamhetssystem som används inom renhållningsverksamheten i kommunen idag. Systemet innehåller register över kunder, kärl och taxor. Till systemet finns tilläggsmodulen EDP mobile med körlistor och information om var, vad och när insamlingen sker. SÅM använder samma system. Vid ett inträde krävs dock mycket handpåläggning i systemet då det är uppbyggt på olika sätt i olika organisationer. Det bedöms vara genomförbart inom ordinarie budgetram.

EDP future används även av VA-verksamheten och ekonomienheten, då det är ett heltäckande verksamhetssystem för kundreskontran. Då kostnaden för EDP future fördelas mellan de tre verksamheterna kan det innebära att kostnaden för kvarvarande verksamheter ökar.

Ekonomiska konsekvenser beskrivs ytterligare under rubriken *Ekonomiska konsekvenser*. En vidare undersökning kring när EDP mobile kan sägas upp pågår.

Övrigt

Passagesystem och nätverksanslutning på Borabo ÅVC är knutet till Hylte kommuns interna datornätverk och kan inte användas av SÅM vid ett inträde. Hylte kommun hyr en svartfiberförbindelse till Borabo ÅVC, avtalet gäller tom 2029-12-31. En vidare undersökning om och när avtalet kan sägas upp pågår.

3.2.9 Personalfrågor och verksamhetsövergång

Verksamhetsövergång

Vid ett inträde i SÅM kommer en verksamhetsövergång ske. Verksamhetsövergång regleras i 6 b § LAS och 28 § MBL och bygger på EU-direktivet om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter (2001/23/EG). Vid en verksamhetsövergång gäller särskilda skyddsregler för arbetstagare.

Vid en verksamhetsövergång övergår anställningsavtalen automatiskt till förvärvaren (SÅM). Även de rättigheter och skyldigheter på grund av de anställningsavtal och anställningsförhållanden som gäller vid tidpunkten för övergången går över till SÅM. I det fall en medarbetare motsätter sig att övergå till SÅM ska han eller hon upplysas om vad konsekvenserna kan bli av detta, dvs. risk att sägas upp på grund av arbetsbrist.

Inför verksamhetsövergången sker förhandlingar mellan SÅM och de arbetstagarorganisationer som har en eller flera medlemmar bland de övertagna arbetstagarna. Förhandlingarna gäller den praktiska hanteringen av arbetstagarna i samband med övergång.

Beslut att överföra en viss verksamhet till en annan arbetsgivare omfattas av den primära förhandlingsskyldigheten enligt 11–14 §§ MBL.

Vid ett inträde i SÅM berörs medarbetare på ÅVC samt renhållningsamordnare av verksamhetsövergång och kommer få förfrågan om att byta arbetsgivare. I de fall medarbetare motsätter sig övergången hamnar de i en övertalighet hos kommunen. Det kan innebära att de slutligen blir uppsagda på grund av arbetsbrist från kommunen. SÅM:s utgångspunkt är att skapa goda förutsättningar för berörda medarbetare vid en övergång. Förutsättningslösa samtal mellan berörda medarbetare och SÅM inleds under våren -24 för att trygga behovet av information och möjliggöra flexibla lösningar.

Övrigt

De två tjänster som idag delas mellan renhållnings- och VA-verksamheten berörs inte av verksamhetsövergång. Vid ett inträde i SÅM kommer dessa tjänster finnas kvar inom VA-verksamheten på heltid, om inga andra beslut fattas. Ekonomiska konsekvenser av detta beskrivs under rubriken *Ekonomiska konsekvenser*.

Vid ett inträde i SÅM behöver kvarvarande organisation utvärderas, bland annat för att säkra genomförande av de uppgifter inom renhållning som kvarstår i kommun (se *Uppgifter i fortsatt kommunal regi*).

3.2.10 Kommunikation

Inför ett eventuellt inträde i SÅM krävs mycket information och kommunikation riktad till såväl hushåll, fastighetsägare och verksamheter. Det handlar både om att ansvaret för renhållningsverksamheten övergår till en annan huvudman och införande av fyrfackskärl till villor och småhus, eftersom det kommer ske ungefär samtidigt. Det kommer behövas gemensamma insatser från SÅM och kommunen för att kommunikationen ska bli ändamålsenlig och anpassad till olika målgrupper.

Vid ett medlemskap i SÅM ansvarar SÅM för kommunikation med kunder. Rutiner avseende överlämning av information mellan t.ex. kommunens kontaktcenter, kommunens Facebook och SÅM:s kontaktcenter behöver fastställas.

Kommunens hemsida behöver hållas uppdaterad med översiktlig information kring t.ex. taxor, abonnemang, slamhantering, återvinningscentraler m.m. Rutiner för

Utredning Framtidens avfallshantering Hylte kommun

informationsöverföring mellan kommunens kommunikationsavdelning och SÅM behöver fastställas.

3.2.11 Ekonomi inom SÅM

Kostnadsfördelning inom SÅM

Kostnaderna för kommunalförbundets verksamhet täcks i första hand av renhållningsavgifter fastställda av respektive medlems fullmäktige. Avgifter för andra tjänster fastställs av kommunalförbundet och ska vara avgiftsfinansierad enligt självkostnadsprincipen.

Andel i tillgångar och skulder

Medlems andel i kommunalförbundets tillgångar och skulder regleras vid varje ny mandatperiod och baseras på invånarantal enligt folkbokföringen i respektive medlemskommun per den 31 december året innan mandatperioden träder i kraft (kvotfördelning).

Renhållningstaxa

Samtliga kommuner i SÅM har en gemensam renhållningstaxa, men beslut om taxan fattas av respektive kommunfullmäktige. Förbundsdirektionen lämnar förslag på taxa till medlemskommunernas kommunstyrelser.

En jämförelse av renhållningstaxan 2024, vanligaste abonnemanget gällande Hylte Kommun;

Hylte kommun 2024		SÅM 2024	
Helårsabonnemang, 140 liters med matavfallskärl	3 347 kr	Helårsabonnemang, två st. 370 liters kärl	3 065 kr
Fritidshus med sommarabonnemang (som ovan, v. 19–36)	2 563 kr	Fritidshus med sommarabonnemang (som ovan, v. 19–38)	1 459 kr

På grund av att renhållningstaxorna är olika upplagda för flerbostadshus och verksamheter är jämförelse inte möjlig på samma sätt. Med tanke på de samordningsvinster och effektiviseringar som sker vid ett inträde i SÅM är det rimligt att anta att taxan även fortsatt kommer vara lägre inom SÅM, jämfört med att bedriva verksamheten som nu. Ett inträde i SÅM innebär dock troligen en höjd VA-taxa i Hylte kommun, då verksamheterna idag delar på kostnader. Om Hylte inte träder in i SÅM kommer renhållningstaxan i Hylte troligen öka till följd av exempelvis investeringar i fyrfackskärl och nytt avtal för tömning av fyrfackskärl.

3.2.12 Ekonomiska förutsättningar och konsekvenser

Ekonomiska tillgångar

Vid inträde köper SÅM inkråm och kommunens tillgångar inom avfallshantering till en kostnad som motsvarar tillgångarnas värde, vilket 2023 uppgick till ca 12 miljoner. Kommunen ska förse SÅM med en inventarieförteckning i samband med att tillgångarna förs över.

Investeringar

Det påbörjade investeringsprojektet avseende utbyggnad av kallförråd och personalutrymme färdigställs innan inträde i SÅM och köps av SÅM vid inträde till en kostnad som motsvarar tillgångens bokförda värde.

Utredning Framtidens avfallshantering Hylte kommun

I beslutad Resultat- och ekonomisk plan för perioden 2024–2027 planeras för investeringsprojekten *omlastningsyta vid Borabo* samt *reinvestering ÅVC*. Omlastningsyta vid Borabo har pausats i avvaktan på beslut om medlemskap. Vid ett inträde i SÅM är det SÅM som beslutar, genomför och finansierar investeringar.

I samband med verksamhetsövergången köps befintliga tillgångar för avfallshanteringen av SÅM. Att kommunens tillgångar minskar medför en ytterst liten påverkan på Hylte kommuns finansiella nyckeltal, *Långfristiga låneskulden i relation till anläggningstillgångars värde*. Kassalikviditeten stärks motsvarande försäljningspriset. Om kommunens långfristiga lån amorteras motsvarande försäljningspriset blir kassalikviditeten och nyckeltalet *långfristiga låneskulden i relation till anläggningstillgångars värde* oförändrat.

Balanserat resultat

Avfallshanteringen finansieras med avgifter som tas ut för insamling och behandling av avfall inom det kommunala ansvaret. Den kommunala avfallsverksamheten arbetar med ett självkostnadsreglerat avgiftsuttag för sina tjänster. Varje år görs en ekonomisk bedömning kring verksamhetens kostnader och vid behov beslutar kommunfullmäktige om ny taxa. Underskott och överuttag kan förekomma i verksamheten och enligt rättspraxis bör regleringen ske inom en treårsperiod. Eventuella underskott eller överuttag förs inte över till SÅM, utan ska regleras innan inträde. Om verksamheten visar ett underskott inför ett inträde, kommer det att regleras mot skattekollektivet.

Ekonomisk kalkyl

Ett inträde i SÅM medför förändringar avseende overhead(OH)-kostnader, en del OH-kostnader är fasta och kommer att kvarstå efter ett inträde. Den ekonomiska konsekvensen blir att en ny fördelning behöver arbetas fram och kommer att innebära att kostnader fördelas om, främst till samhällsbyggnadsförvaltningen (SBF) men även övriga förvaltningar påverkas.

OH-kostnader såsom förvaltningschefens lön, centrala kapitalkostnader och hyror fördelas idag på SBF:s verksamheter. Avfallsverksamheten står för ca 400 tkr av dessa vilket motsvarar 14 procent. Vid en verksamhetsövergång innebär det att 400 tkr kommer att belasta de övriga verksamheterna inom SBF då kostnaderna kvarstår.

Flera OH-kostnader såsom fastprisavtalet med Advania, office-licenser, fordonssamordning, lokalvård, Netclean och enkätverktyg är avtalade med ett fast pris under avtalsperioden. Vid en verksamhetsövergång görs en ny kostnadsfördelning som innebär att övriga förvaltningar kan komma att påverkas av ökade kostnader med ca 50 tkr. En intern OH-kostnad som medför en större påverkan är ekonomi- samt upphandlingskonsultation där avfallsverksamheten står för ca 300 tkr. Konsekvensen blir att OH-fördelningen upphör vid verksamhetsövergången och ekonomienheten samt kanslienheten får en minskad intäkt.

I nuläget utför Kontaktcenter på uppdrag av SBF, kundfakturering och ändringar gällande adresser, kärlostorlek och fakturafrekvens i EDP. Uppdraget motsvarar en 5-procentig tjänst, 30 tkr, som avfallsverksamheten har debiterats för. Vid ett inträde upphör uppdraget och därmed även debiteringen.

Den årliga avgiften för EDP-Future uppgår till ca 130 tkr och har fördelats mellan ekonomienheten, VA-och avfallsverksamheten varav 45 tkr avser avfall. En vidare undersökning kring huruvida kostnaden för avfall kan sägas upp pågår.

Utredning Framtidens avfallshantering Hylte kommun

Den årliga avgiften för svartfiberförbindelsen till Borabo ÅVC uppgår till 15 tkr per år, avtalet löper tom 2029-12-31. En vidare undersökning kring huruvida avtalet kan sägas upp i förtid pågår.

Två tjänster inom VA -och renhållningsenheten arbetar halvtid på respektive enhet, handläggare VA- och Renhållning och renhållnings/VA-chefen. Dessa tjänster omfattas inte av verksamhetsövergången. Det innebär att 50 procent av respektive tjänst finansieras av avfallsverksamheten innan inträde vilket motsvarar 900 tkr, varav handläggare VA- och Renhållning utgör en kostnad på 370 tkr och renhållnings/VA-chef 530 tkr.

Ansvar för de gamla deponierna kommer fortsatt utföras i kommunal regi. Bedömningen är att det skulle behövas en 25-procentig tjänst för att kunna driva detta arbetet vidare. På helårsbasis motsvarar det en kostnad på 200 tkr inkl. personalomkostnader.

Sammanfattningsvis är det flera kostnader som behöver hanteras vid ett inträde i SÅM, både i form av OH-kostnader samt personalkostnader. Kvarvarande organisation behöver utvärderas för att möta de nya organisatoriska och ekonomiska förutsättningarna. Vid beslut att inte ansöka om medlemskap i SÅM tillkommer andra ekonomiska konsekvenser än de ovan beskrivna. Exempelvis krävs investering i nya kärl och nytt avtal för insamling av hushållsavfall inklusive förpackningar, vilket kommer leda till ökade taxor för kommunens invånare.

3.2.13 Juridik och beslutsprocess

Samverkan genom kommunalförbund skiljer sig från andra möjliga samverkansformer i kommunallagen. Kommunalförbundet utgör en egen juridisk person och myndighet som övertar ansvaret för verksamheten, detta till skillnad från exempelvis avtalsamverkan där ansvaret kvarstår hos överlåtande nämnd. Bildandet av kommunalförbund brukar likställas med att bilda en specialkommun med ett begränsat ansvarsområde. Flertalet bestämmelser i kommunallagen, samt eventuella krav i speciallagstiftning, som vanligtvis åligger kommuner gäller även för kommunalförbundet. Kommunalförbundet har en egen budget och budgetprocess samt egna krav vad gäller revision av förbundets verksamhet.

Det är värt att notera att kommunerna dock ytterst har ett ansvar för förbundets likviditet genom en borgensliknande förpliktelse i 9 kap. 11 § kommunallagen där kommunerna ansvarar för att tillskjuta likvida medel i den mån kommunalförbundet saknar tillgångar för att täcka en skuld. Tillskottet ska då ske i enlighet med fördelningsbestämmelsen i förbundsordningen rörande medlemmars andelar i förbundets tillgångar och skulder. Ingen kommun blir solidariskt betalningsansvarig för andra kommuners delar av tillskottet. Bestämmelsen utgör dock inget faktiskt borgensåtagande gentemot borgenärer utan reglerar enbart förhållandet mellan medlemskommunerna och kommunalförbundet.

Förbundsdirektionen

Kommunalförbundet är ett kommunalförbund med direktion. Förbundsdirektionen utgör enligt lag kommunalförbundets beslutande organ och är även förbundsstyrelse.

Förbundsdirektion består i dagsläget av åtta ledamöter och åtta ersättare, av vilka varje medlemskommunerna utser två ledamöter och två ersättare vardera. Ledamöterna måste vid val vara ledamot i förbundsmedlems fullmäktige och väljas bland dem som har rösträtt vid val till någon av förbundsmedlemmarnas fullmäktige. I praktiken väljs i regel kommunråd och oppositionsråd eller motsvarande representant från kommunstyrelse som ledamöter och ersättare i direktionen.

Utredning Framtidens avfallshantering Hylte kommun

Direktionen väljer för varje mandatperiod bland sina ledamöter ordförande och vice ordförande med två års uppdrag (delat under mandatperiod).

Beslutsprocess inträde i SÅM

I det fall kommunfullmäktige beslutar om att ansöka om att bli medlem i kommunalförbundet SÅM översänds denna till förbundsdirektionen. Direktionen yttrar sig då över ansökan och överlämnar ärendet till respektive medlems fullmäktige för beslut. I yttrandet ska direktionen föreslå andel och antal ledamöter för den nya medlemmen samt antal totala ledamöter och fördelning av dessa i den nya direktionen.

Hylte kommun antas som medlem när samtliga medlemmars fullmäktige biträtt ansökan och en ny förbundsordning fastställts. Vid inträde ska överenskommelse och reglering träffas om andel i tillgångar och skulder samt eventuella övriga ekonomiska frågor.

4. UTREDNINGENS SLUTSATSER

De förändringar i förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar regeringen beslutat om är en följd av ett omfattande förändringsarbete i Sverige och Europa för att minska mängden avfall. Dessa mål ställer allt högre krav på kommunerna. Eftersom SÅM är en specialiserad organisation med spetskompetens inom renhållning finns betydligt bättre möjligheter att bedriva och utveckla renhållningsarbetet, jämfört med att Hylte kommun själv bedriver arbetet. Ett inträde i SÅM bedöms därmed leda till ökad kapacitet och effektivitet i renhållningsarbetet med högre nytta för såväl invånare som berörda verksamheter.

Utredningen visar även att ett inträde i SÅM är förenat med ett förberedelse- och omställningsarbete i såväl den kommunala verksamheten som i SÅM:s verksamhet. I det fall beslut fattas att Hylte kommun ska bli medlem i SÅM kommer ett omfattande samverkansarbete pågå fram till, och en bit in i, 2026. Även därefter kvarstår behov av samverkan för att säkra nytta och hög kvalitet för invånare och verksamheter i Hylte kommun.

5. BILAGOR

Bilaga 1. Förbundsordning för kommunalförbundet Samverkan Återvinning och Miljö